

**BARNEHAGER UTEN
PROFITT**

Notatet «Barnehager uten profitt» inngår som en del av en større reorientering av skole- og barnehagepolitikk for å få bukt med utenforstående hensyn, der voksnes vinning, både politiske og kommersielle, går foran hensynet til barnets beste. En skole og barnehage som setter barnets beste, først og fremst, er ikke forenlig med kommersielle motiver.

BARNEHAGER UTEN PROFITT

DE SISTE ÅRENE har vi sett en økende kommersialisering av barnehagesektoren, der store private, kommersielle aktører henter ut profitt fra barnehager finansiert av fellesskapets midler og foreldrebetaling.

Foreldre, og samfunnet forøvrig, må kunne være trygge på at barnehager drives etter hva som er det beste for barna på lang sikt, ikke hva som er lønnsomt for eierne på kort sikt. Men avsløringer viser at milliarder ikke går til barna, men i stedet går til privat berikelse og at hensynet til profitt går på bekostning av kvalitet.

At kommersielle aktører tar ut profitt på fellesskapets midler er stikk i strid med hva befolkningen ønsker. En fersk meningsmåling, utført av IPSOS, viser at nær 60 prosent ønsker at velferdstjenester, som barnehage, barnevern og eldreomsorg, kun skal drives av ideelle aktører, og ikke kommersielle.^[1] Tidligere undersøkelser har også vist et tydelig flertall i befolkningen for at det ikke skal være mulig å ta ut profitt på offentlig finansierte velferdstjenester.^[2]

Dersom vi lar utviklingen fortsette og ikke tetter skottene for profittutheating i barnehagesektoren, hva står da i veien for at det samme kan skje innen grunnskole, videregående og høyereutdanning? En utfasing av kommersielt eierskap i barnehagesektoren handler også om å forhindre at utdanningssystemet som helhet ikke blir et *utdanningsmarked*.

Barnehage har blitt svært attraktive investeringsobjekter for utenlandske investorer. Det er åpenbart at utenlandske oppkjøpsfond har rent kommersielle motiver for å involvere seg i barnehagedrift, som står milevis fra motivene til både offentlige og ideelle aktører. Det er alvorlig når en viktig del av infrastrukturen i det norske utdanningssystemet eies av utenlandske hedgefond^[3] og befinner seg utenfor demokratisk styring.

EN TRUSSEL MOT MANGFOLDET

EN HÅNDFULL STORE AKTØRER får stadig større kontroll over de private barnehagene. Konsentrasjonen skjer gjennom at de store aktørene kjøper opp både enkelt stående AS-barnehager og ideelle barnehager. I perioden 2005-2017 kom det nesten 1000 nye kommersielle barnehager, mens antallet ideelle ble halvert. ^[4]

Det er åpenbart at den stadig større konsentrasjonen av store kommersielle kjeder bidrar til at mangfoldet av barnehager svekkes. Det offentlige har i dag ingen virkemidler for å styre eierskapet i den private delen av barnehagesektoren, og kjedene kan fritt kjøpe opp mindre aktører.

Nå spises de små ideelle gradvis opp av de store og kommersielle kjedene. Høyresidens politikker med på å fremme denne utviklingen, med økt maktkonsentrasjon og kjedestyrte pedagogiske tilbud som resultat.

Skal et reelt mangfold i barnehagesektoren sikres, er det nødvendig med en utfasing av kommersielt motivert eierskap. Mangfoldet sikres bedre av de private ideelle barnehagene som ofte er frittstående og skapt nedenfra, enn av de stadig mer mektige kommersielle konsernene som eies og styres ovenfra, og som vokser særlig fram gjennom oppkjøp av enkeltstående barnehager.

REGULERINGER IKKE TILSTREKKELIG

I DAGENS SYSTEM ligger den innebygde motsetningen i at pengene - offentlige midler og foreldrebetaling - skal komme barna til gode, samtidig som det er tillatt for kommersielle aktører å hente ut overskudd. Kommersielle aktører, organisert som aksjeselskap, har som sitt formål nettopp å skape overskudd til eierne.

Så lenge man tillater kommersielle barnehager, og følgelig at de skal ha rett til å tjene penger på driften, vil motsetningene mellom selskapenes og samfunnets målsettinger fortsette med lovmessighet. Jo mer man vil stramme til fra samfunnets side, dess mer behov er det for reguleringer og kontroll. Det medfører både en byråkratisering og økende kostnader for samfunnet. [5]

Spørsmålet er om stadig strengere reguleringer sikrer at pengene går til barnehagens faktiske formål, nemlig barna. Mye tyder på, på bakgrunn av tidligere avsløringer, at de kommersielle eierne vil tilpasse driften og finne nye måter å hente ut profitt på, og behovet for nye og enda strengere reguleringer tvinger seg fram.

Dette er bakgrunnen for at Manifest Tankesmie har innhentet en utredning som viser at en utfasing av kommersielt eierskap er mulig. DeFacto analyse, ved Roar Eilertsen, har på oppdrag fra Manifest, utarbeidet rapporten *«Finansiering av barnehager - Hvordan sikre at pengene kommer barna til gode?»*. Rapporten lanserer sentrale elementer i en strategi for å gjøre sektoren profittfri, og vil være et viktig grunnlag for å få til en endring i stortingsperioden 2021-2025.

POLITISK ANBEFALING

DET ER AVGJØRENDE at de rødgrønne partiene nå finner sammen i en felles strategi for å stenge dørene for kommersielt motivert eierskap i fellesfinansierte barnehager i løpet av neste stortingsperiode. Kun på denne måten kan vi sikre at offentlige midler og foreldrebetaling faktisk kommer barna til gode.

Basert på utredningen har Manifest Tankesmie følgende anbefalinger som bør inngå i utformingen av en slik strategi:

- Stortinget kan, uten juridiske eller økonomiske hindringer, vedta at **nye** barnehager skal driftes enten av kommuner eller av ideelle organisasjoner.
- Det må slås fast at ideelle organisasjoner ikke kan ha økonomisk vinning som formål, og eventuelle overskudd skal reinvesteres i virksomheten til det beste for barna. En slik definisjon bør suppleres med en bestemmelse om eierskapsbegrensninger som slår fast at ideelle barnehager ikke kan inngå i konserner eller kjeder.
- En ny lov må innføre et system med tidsbegrenset driftsstøtte. Et system med tidsavgrenset driftsstøtte kan brukes til å fase ut kommersielle barnehager. Ved utløpet av en periode må kommunen ha adgang til å stoppe støtten til kommersielle AS-barnehager. Forslaget kan sendes på høring rett etter valget i 2021 med høringsfrist 1. desember 2021. Loven kan vedtas i Stortinget våren 2022.
- Det må gjennomføres endringer i barnehagelovens og barnehageforskriftens bestemmelser om offentlige tilskudd til private barnehager. Offentlige utgifter må avspeile de reelle kostnadene med å drive barnehagen, basert på krav til be- manning, kompetanse og kvalitet.
- Kommunene må få myndighet til å til passe barnehagetilbudet til den reelle etterspørselen på den måten man finner hensiktsmessig. Ideelle barnehager skal inngå i, og forpliktes av kommunenes helhetlige politikk for barn og oppvekst.

Noter og referanser

1. Tall fra Ipsos 2021, Catibus uke 4 (25. - 27. jan). Se <http://manifesttankesmie.no/wp-content/uploads/sites/2/2021/03/2021-IPSOS-Profitt-i-velferden.pdf>
2. «Folket sier nei til profitt», Klassekampen 04.09.17.
3. «Fikk gratis tomter fra kommunen: Tjente store penger på salg», Fag- bladet 24.08.2020
4. «Kommersialisering av fellesgodene: Virkninger på skatteinntekter, lønn og samfunnsøkonomiske kostnader». Skriftserien nr 2-2018, Høg- skolen i Innlandet.
5. «Finansiering av barnehager: Hvordan sikre at pengene kommer barna til gode?» DeFacto-rapport 2:2021.